

УДК 339.9:330.3(477)

Сучасні тенденції позиціонування України в світових рейтингах в умовах циклічних коливань економіки

Штулер І.Ю.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Національної академії управління

У статті розглянуто місце України у міжнародних рейтингах за оцінками Світового банку. Здійснено оцінку факторів легкості ведення бізнесу в Україні. Досліджено рейтинг глобальної конкурентоспроможності за останнє десятиріччя. Відслідковано динаміку трендів Індексу глобальної конкурентоспроможності та прямих іноземних інвестицій.

Ключові слова: національна економіка, конкурентоспроможність, свобода, бізнес, корупція, рівноважний розвиток, стійкість, гомеостазис.

Штулер И.Ю. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ПОЗИЦИОНИРОВАНИЯ УКРАИНЫ В МИРОВЫХ РЕЙТИНГАХ В УСЛОВИЯХ ЦИКЛИЧЕСКИХ КОЛЕБАНИЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены место Украины в международных рейтингах по оценкам Всемирного банка. Осуществлена оценка факторов легкости ведения бизнеса в Украине. Исследованы рейтинг глобальной конкурентоспособности за последнее десятилетие. Отслежена динамика трендов Индекса глобальной конкурентоспособности и прямых иностранных инвестиций.

Ключевые слова: национальная экономика, конкурентоспособность, свобода, бизнес, коррупция, равновесное развитие, устойчивость, гомеостазис.

Shtuler I.Y. CURRENT TRENDS POSITIONING OF UKRAINE IN THE WORLD RANKINGS IN TERMS OF CYCLICAL FLUCTUATIONS IN THE ECONOMY

The article the place of Ukraine in the international rankings by the World Bank. The estimation of factors of doing business in Ukraine. Investigated ranking of global competitiveness over the past decade. Dynamics trends tracked Global Competitiveness Index and FDI.

Keywords: national economy, competitiveness, freedom, business, corruption, the development equilibrium, stability, homeostasis.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Випробування, які проходить Україна в умовах сьогодення обумовлена масштабною назрілою проблем. Їх виникнення зумовлені падінням ВВП, зростанням інфляції та бюджетного дефіциту, кризою грошової та банківської системи, відтоком капіталу та загостренням соціальної напруги.

Найбільш серйозною проблемою України в економічній та соціальній сферах є невідповідність економічного розвитку, добробуту населення та ролі держави на міжнародній арені її природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу та кваліфікаційно-освітньому рівню трудових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базові теоретичні концепції розвитку національного господарства, економічного потенціалу та гомеостатичного розвитку економічних систем присвячено праці відомих вітчизняних учених: В.М. Гейця, С.А. Єрохіна, М.М. Єрмошенка, Г.К. Ялового, В.Я. Шевчука та зарубіжних В. Парето, Й. Шумпетер, Д. Сакс. Але

віддаючи належність внеску науковців у теорію та практику управління національним господарством слід зауважити, що з огляду на сучасні умови макроекономічного стану постійного моніторингу потребує відслідковування України в міжнародних рейтингах. Оскільки відповідні рейтингові місця, якими відзначають Україну світові організації є індикаторами її розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Визначення місця і ролі України у рейтингах світових організацій свідчить про її включення у висококонкурентний світовий простір, де поряд з вигодами також існують і ризики. Врахування тенденцій світових ринків надасть змогу вибудувати виважену економічну політику. А неупереджений аналіз зовнішніх ризиків та загроз вирішально вплине на підвищення конкурентоспроможності національної економічної системи та відновлення економічного зростання. Необхідною стає розробка моделі розвитку України на засадах економічної рівноваги та добробуту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження базових індексів світових організацій, які надають змогу визначити тенденції та перспективи розвитку країни в умовах циклічних коливань економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результативним показником ефективності реалізації економічної політики держави в різних сферах є її місце в різноманітних світових рейтингах. Провідні організації світу, такі як: Всесвітній економічний форум, the New Economics Foundation та the Heritage Foundation & the Wall Street Journal, формують базові індекси та визначають місце країни в їх рейтингу. Дана інформація враховується провідними міжнародними кредиторами та компаніями під час здійснення кредитування та вкладення інвестицій. Загалом таких міжнародних індексів існує близько десяти. Найвідоміші з них: індекс економічної свободи Україна, індекс глобальної конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості, розвитку фінансових ринків, легкості ведення бізнесу («Doing business») тощо. Усе більшої популярності набуває всесвітній індекс щастя (The Happy Planet Index), запропонований організацією New Economics Foundation (NEF) у 2006 році, що відображає якість життя людей.

Україна також є учасником всіх перерахованих вище індексів. Зупинимось детальніше на двох найосновніших: «Doing business» та індекс глобальної конкурентоспроможності.

Загалом можна оцінити фактори легкості ведення бізнесу в Україні, що наведено у табл. 1.

Оцінка міжнародного рейтингу «Doing business» в Україні засвідчила позитивні зрушення. За період з 2011 року Україні вдалося суттєво підвищити свої позиції з 149 місця до 96 місця в 2015 році. Таке зрушення позиціонується Україною, як індикатор правильності проведення реформ. Проте найбільш гострими питаннями для іноземних інвесторів в Україні залишається реєстрація власності, захист інвесторів, ведення міжнародної торгівлі та вирішення питань щодо запобігання неплатоспроможності і банкрутства. Рейтинг «Doing business» в Україні в 2006-2015 рр. засвідчив поступовий тренд до полегшення ведення бізнесу в Україні. При цьому кращі умови ведення для іноземних інвесторів почали спостерігатися лише в 2013-2015 рр.

Відповідно до прийнятої Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» стратегічним пріоритетом визначено загальне 30 місце у рейтингу «Doing business» у 2020 р., що є достатньо

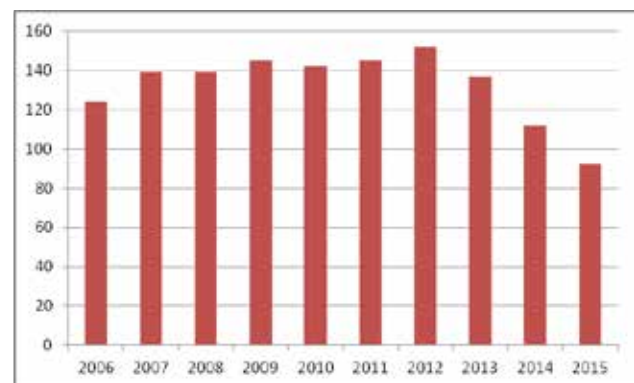

Рис. 1. Місце України в рейтингу «Doing business» в 2006-2015 рр.

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 6]

Таблиця 1

Рейтинг складових «Doing business» в Україні в 2011-2015 рр., місце

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
Реєстрація підприємства	118	116	50	69	76
Отримання дозволів на будівництво	182	182	183	68	70
Підключення до системи енергопостачання	169	170	166	182	185
Реєстрація власності	165	168	149	88	59
Кредитування	21	23	23	14	17
Захист інвесторів	108	114	117	107	109
Оподаткування	181	183	165	157	108
Міжнародна торгівля	136	144	145	153	154
Забезпечення виконання контрактів	44	44	42	44	43
Вирішення питань неплатоспроможності	158	158	157	141	142
Загальний рейтинг, місце	149	152	137	112	96

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 6]

амбітним. Станом на сьогодні це місце займає Ісландія.

Дані про місце України в рейтингу «Doing business» в 1995-2005 роках відсутні.

За результатами наведених даних ми зробили висновок, що незважаючи на те, що спостерігається загальна тенденція полегшення ведення бізнесу в Україні, показники країни є значно нижчими загальноєвропейських, що може негативно впливати на інвестиційну привабливість України. Особливу увагу при цьому в державній інвестиційній політиці необхідно приділяти врегулювання саме адміністративних обмежень та процедур, зокрема, отримання дозволів, оподаткування і міжнародної торгівлі, захисту інтересів інвесторів.

У таблиці 2 наведено рейтинг глобальної конкурентоспроможності України (Global Competitiveness Index) за оцінками Світового банку, що складається з 2004 року.

На сьогодні дослідження Індексу глобальної конкурентоспроможності представляє собою найбільш повний комплекс показників конкурентоспроможності різних країн світу.

Дослідники даного рейтингу дають оцінку 113 змінним, які охоплюють різні сфери життя країни. Базовими є: розвиток інфраструктури, валютного і фондового ринку, сфери охорони здоров'я та початкової освіти, робота державного апарату, судової системи, ділової активності та криміногенної ситуації. [2] Потім, всі змінні об'єднують у 12 контрольних показників, які визначають національну конкурентоспроможність. Перелік контрольних показників включає: якість інститутів; інфраструктуру; макроекономічну стабільність; здоров'я і початкову

освіту; вищу освіту та професійну підготовку; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал.

За кожен складову цього рейтингу країні присвоюється певна кількість балів, яка і формує підсумковий бал національної конкурентоспроможності.

Національна конкурентоспроможність, за Всесвітнім економічним форумом, – це здатність країни та її інститутів забезпечувати стабільні темпи економічного зростання, які були б стійкі в середньостроковій перспективі.

Таблиця 2

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності України за оцінками Світового банку, місце

Рік	Місце України у рейтингу ГКЕ	Оцінка, балів за 10 бальною шкалою
2005	86	3,27
2006	73	3,98
2007	69	4,03
2008	73	3,98
2009	72	4,09
2010	82	3,95
2011	89	3,90
2012	82	4,00
2013	84	4,14
2014	76	4,03
2015	79	4,03

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 6]

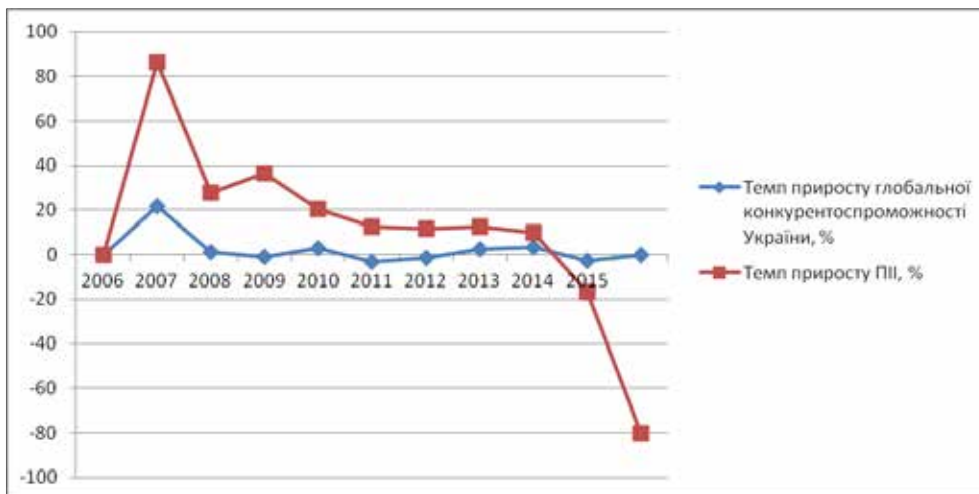

Рис. 2. Темпи приросту Індексу глобальної конкурентоспроможності та прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2006-2015 рр., %

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 6]

Тобто неефективне управління державними фінансами та висока інфляція негативно впливають на економіку, а захист прав інтелектуальної власності, розвинена судова система тощо, навпаки, можуть справити позитивний ефект.

На думку вітчизняних та міжнародних експертів відставання національної економіки пов'язане з політичною нестабільністю в країні. Такого роду відволікання стримують економічний розвиток.

Отже, за об'єктивними оцінками Світового банку рейтинг економіки України за останнє десятиріччя піднявся з 86 до 79 місця, що свідчить про покращення рівня конкурентоспроможності країни. За абсолютними оцінками бальна оцінка міжнародної конкурентоспроможності за 2005-2015 рр. зросла з 3,27 балів до 4,03 балів, що вказує на незначне, але якісне нарощення конкурентоспроможності країни.

Тренди Індексу глобальної конкурентоспроможності та прямих іноземних інвестицій в Україну за 2005-2015 рр. наведено на рис. 2.

Загалом нарощення глобальної конкурентоспроможності сприяло покращенню бізнес-клімату в країні, наслідком чого стало надходження прямих іноземних інвестицій.

Висновки з цього дослідження. Аналіз результатів країн у світових рейтингах провідних організацій доводить, що країни з високим рівнем конкурентоспроможності та економіч-

ної свободи, як правило мають потужний економічний потенціал. А це напряму впливає на добробут країни.

Україна, намагаючись утвердитись в статусі стабільної економіки, об'єктивно перебуває на перетині глобалістичних тенденцій. До циклічних коливань світової економіки в Україні додалися і внутрішні перепони. Відповідно спершу виникає потреба у формуванні стабілізаційної моделі стримання кризових проявів, а вже потім на цій основі вироблення моделі гомеостазису. Оцінки ступеня інтеграції України в процеси глобалізації досить суперечливі, а невизначеність України у своїх політичних та економічних пріоритетах утруднює реалізацію моделі такої політики.

Дослідження стану національної економіки в умовах циклічних коливань є одним з найважливіших завдань сучасної економічної науки. Суперечливість процесів економічного розвитку України та кризових явищ, які супроводжують становлення вітчизняної ринкової економіки, вказують на необхідність вдосконалення інноваційного, корпоративного, інвестиційного, податкового та соціального законодавства, а також прийняття відповідних актів, які б забезпечили виконання цих законів.

Ефективність національної моделі гомеостазису проявлятиметься не в захисті внутрішніх ринків, а стимулюванням вітчизняного бізнесу з метою активного включення у світові економічні процеси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informal.com.ua/ratings/indeks-hlobalnoji-konkurentospromozhnosti/>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9160>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/mistse_ukrayini_u_svitovomu_reytingu_konkurentospromozhnosti_infografika_n652791
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/958544-ukrajina-pidnyalasyna-8-pozitsiy-u-reytingu-globalnoji-konkurentospromojnosti.html>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/ukraina-protisnulas-v-pervuyu-sotnyu-doing-business-2015-157370_.html
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/mvf_nazvav_kraiini_z_nayvishchim_vvp_na_dushu_naselennya_1937404
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_економічної_свободи
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/nation/1378690-infografika-faktori-konkurentospromozhnosti-ukrayini>